

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»

ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА

Кафедра права, філософії та політології

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ ТА СОЦІОГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН ІМЕНІ О.М. ЛАЗАРЕВСЬКОГО**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Протокол № 1 від «25» серпня 2023 р.

Завідувач кафедри _____ проф. Чорний О.О.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ СОЦІОЛОГІЇ

_____ (шифр і назва навчальної дисципліни)

галузь знань _____ 05 соціальні та поведінкові науки _____

_____ (шифр і назва напрямку підготовки)

спеціальність _____ 054 соціологія _____

_____ (шифр і назва спеціальності)

освітній ступінь _____ бакалавр _____

факультет ННІ ІСТОРІЇ ТА СОЦІОГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

ІМЕНІ О.М. ЛАЗАРЕВСЬКОГО

(назва інституту, факультету, відділення)

2023 – 2024 навчальний рік

Робоча програма «Історія соціології» для студентів галузі знань 05 соціальні та поведінкові науки, спеціальність 054 соціологія; освітній ступінь бакалавр. – 2023.

Розробник: Голець В.В., доцент кафедри права, філософії та політології,
кандидат історичних наук, доцент
Мова навчання – українська.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри права, філософії та політології Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Протокол №1 від 25 серпня 2023 р.

Завідувач кафедри _____ професор, д.ф.н Олександр ЧОРНИЙ

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Обсяг навчальної дисципліни (денна форма)
Статус навчальної дисципліни: нормативна	Загальна кількість годин: 330 Шифр та назва спеціальності: 054 Соціологія Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки
Рік підготовки: 1 Семестр: 1, 2	Лекції (<i>теоретична підготовка</i>): 66 Практичні: 44
Кількість кредитів ECTS: 11	Самостійна робота: 220 Вид контролю: залік, екзамен

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення дисципліни:

Сприяти формуванню у студентів наукового, соціологічного підходу до вивчення історії соціології, допомогти їм засвоїти основні віхи досягнення попередників і підготуватися для того, щоб в нових умовах і на базі нового досвіду кваліфіковано вирішувати соціально-політичні проблеми розвитку суспільства.

Завдання курсу:

- визначити об'єкт і предмет вивчення;
- ознайомитися з етапами та тенденціями розвитку зарубіжної і вітчизняної історії соціології;
- засвоїти основні поняття та категорії історії соціології;
- вивчити та осмислити основні теоретичні концепції курсу;
- оволодіти базовими знаннями про людину та суспільство, розвитком емпіричних обслідувань в античному світі, соціально-філософськими проблемами суспільства: соціальним пізнанням в працях античних мислителів, характерними рисами класичної соціології XIX – початку XX ст. та розвитком західної соціології у другій половині XX ст.;
- довести, що набуті знання про історію соціологічних теорій, традиції, напрямки та методологічні підходи студенти зможуть використовувати у фундаментальному та прикладному соціологічному дослідженні.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати**:

- предмет історії соціології як науки та коло її методологічних проблем;
- основні теоретичні соціологічні концепції (позитивізм О.Конта, основоположника соціології; біолого-еволюційна соціологія другої половини

XIX ст. Г.Спенсера; психологічний напрямок в соціології; формальна соціологія Ф.Тьоніса та Г.Зіммеля; марксистський напрямок в соціології (К.Маркс та Ф.Енгельс); соціологізм Е.Дюркгейма: розуміюча соціологія М.Вебера; соціологічна концепція В.Паретто тощо);

- соціологія кінця XIX – початку XX ст. в Україні та Росії;

- емпірична соціологія XIX – початку XX ст.

вміти: застосувати методології класиків соціології для опису, аналізу та пояснення різноманітних явищ соціальної дійсності.

Статус навчальної дисципліни: обов'язкова.

Очікувані результати навчання (програмні результати навчання, загальні та спеціальні компетентності), що формуються у процесі вивчення дисципліни «Історія соціології»:

Шифр згідно ОПП	Компетентності
ЗК 01	Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.
ЗК 04	Здатність бути критичним і самокритичним.
ЗК 12	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
СК 01.	Здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології.
СК 02.	Здатність до опанування та використання основних класичних та сучасних соціологічних теорій.
	Результати навчання
РН01.	Використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності.
РН 02.	Розуміти історію розвитку соціології, її сучасні концепції та теорії, основні проблеми.
РН 03.	Здатність застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних змін в Україні та світі.
РН07.	Вміти використовувати інформаційно-комунікаційні технології у процесі пошуку, збору та аналізу соціологічної інформації.
РН 08.	Обґрунтовувати власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. Протосоціологія

Тема 1. Основні етапи і напрямки знань про людину та суспільство. Донаукові форми (міфи та етнос).

Людина і суспільство. Основні етапи і напрямки розвитку. Становлення соціального знання Стародавнього світу. Соціальні знання епохи Середньовіччя. Соціальні знання і дослідження Нового часу (XVII – початок XIX ст.). Соціальні знання XIX ст. Соціологічна думка XX ст. Донаукові форми (міфи та етнос). Історичні передумови виникнення науки.

Тема 2. Розвиток емпіричних соціологічних обстежень в античному світі.

Розвиток суспільного знання в культурах Стародавнього Сходу. Протосоціологічні знання стародавнього Китаю, Індії, Вавилону, Єгипту. Перші переписи населення у стародавніх народів. Математичні знання Вавилону і Стародавнього Єгипту, Індії та Китаю. Соціально-економічна та політична обумовленість емпіричних досліджень.

Тема 3. Соціально-філософські проблеми суспільства і соціального пізнання у працях античних філософів.

Зростаючий обсяг взаємодії суспільства з природою. Потреби розвитку виробництва і споживання. Відокремлення знань від самотійної праці. Рівень процесу пізнання соціальних явищ. Перехід від родообщинних до рабовласницьких відносин. Перші переписи населення у стародавніх народів. Утворення системи статистичного прибутку громадян. Реформи Солона та Клісфена в Греції (594 – 509 рр. до н.е.). Соціальні обстеження в Стародавньому Римі. Соціальна проблематика у творчості Демокрита (460 – 370 рр. до н.е.). Матеріальне та ідеальне у філософії Платона (426 – 348 рр. до н.е.). Людина, суспільство і держава у творах Аристотеля (384 – 322 рр. до н.е.).

Тема 4. Виникнення і розвиток історіографії та її значення для пізнання соціальних процесів (логографи, Геродот, Фукідід, Полібій, Тацит).

Історіографія – галузь історичної науки. Матеріалізація історичної пам'яті народів у письмових джерелах і документах. Формування історичної свідомості. Зв'язок історіографії з філософією. Логографи – перші представники давньогрецької історичної думки. Старше покоління логографів. Молодше покоління логографів. Творчий доробок логографів – фундамент для розвитку історичної науки. „Історія” Геродота (420 – 425 рр. до н.е.), „Історія” Фукідіда (460 – 400 рр. до н.е.); „Всесвітня історія” Полібія (201 – 210 рр. до н.е.); „Історія” та „Аннали” Тацита (бл. 58 – 120 рр. н.е.). Значення доробок представників історичної науки для розвитку соціології.

Тема 5. Соціальне значення епохи Середньовіччя.

Зміна світоглядної парадигми. Розпад античного суспільства. Теософія Аврелія Августина (354 – 430 рр. до н.е.). Значення творчості гуманістів Відродження для розвитку соціального пізнання: Аліг'єрі Данте (1265 – 1321 рр.); Франческо Петрарка (1304 – 1374 рр.); Леонардо Бруні (1370 – 1444 рр.); Валла Лоренцо (1405 – 1457 рр.). Пошуки соціальних ідеалів форм державного управління: Томас Мор (1478 – 1535 рр.); Томазо Кампанелла (1568 – 1639 рр.).

Емпіричне обстеження. Переписи на Русі. Козацькі реєстри в Україні. Становлення елементів соціологічного знання. Нікколо Макіавеллі (1469 – 1527 рр.); Жан Боден (1530 – 1596 рр.); Гуго Грацій (1583 – 1645 рр.).

Тема 6. Соціальне значення і дослідження Нового часу (XVII – початок XIX ст.).

Особливості розвитку соціального знання Нового часу. Соціальні знання на рубежі двох епох. Теорії „природного права” і „суспільного договору” XVII ст. у працях „Левіафан” Томаса Гоббса (1588 – 1679 рр.) та „Два трактати про державне правління” Джона Локка (1632 – 1704 рр.). Соціологічні концепції Ш.Л. Монтеск'є (1689 – 1755 рр.). Проблеми соціальної нерівності і соціального прогресу у творчості Ж.Ж.Руссо (1712 – 1778 рр.). Філософія історії – новий етап у розвитку соціального пізнання. Нікола Кондорсе (1743 – 1794 рр.); Йоганн Г. Герде (1744 – 1803 рр.); Георг Фрідріх Гегель (1770 – 1831 рр.). Розвиток емпіричних, демографічних і статистичних досліджень XVII – початку XIX ст.

Тема 7. Соціологічні ідеї консерватизму, лібералізму й утопічного соціалізму.

Консервативна критика та ліберальна апологія буржуазного суспільства. Напрями суспільно-політичної думки після Великої Французької революції (1789 – 1794 рр.). Ставлення представників консервативної ідеології до революції. А. Токвіль (1805 – 1853 рр.) про демократію як суспільний лад. Концепція про аристократичне суспільство. Проблеми централізації у демократичному суспільстві. Соціальне питання й утопічний соціалізм. Соціальні проблеми як передумова реформування суспільного устрою. Соціалісти-утопісти про реформування суспільства.

Модуль 2. Класична соціологія XIX – початку XX ст.

Тема 8. Характерні риси соціології XIX ст.

Криза традиційного суспільствознавства. Наука про людину А. Сен-Сімона (1760 – 1825 рр.). Парадигми позитивізму в соціології. Соціологія Огюста Конта (1798 – 1857 рр.). Позитивізм О. Конта. Вчення О. Конта про предмет, завдання і структуру соціології як науки. Зміст і функції „соціальної статистики” і „соціальної динаміки” в соціології О. Конта. Специфіка та взаємозв'язок „соціальної статистики” і „соціальної динаміки” в соціології

О. Конта. „Закон трьох стадій” у працях О. Конта. Історична обмеженість контівської соціології. Історичне значення соціології О. Конта для розвитку соціології XIX ст.

Тема 9. Виникнення і розвиток натуралістичного напрямку в соціології XIX ст.

Загальна характеристика соціологічного напрямку. Органістична школа в соціології. Герберт Спенсер (1820 – 1903 рр.). Зміст і значення вчення Г. Спенсера про соціальні інститути. П.Ф. Лілієнфельд (1829 – 1903 рр.). О.І. Стронін (1826 – 1886 рр.). Фрідріх Шефле (1838 – 1912 рр.). Альфред Фульє (1838 – 1912 рр.). Альфред Еспінас (1844 – 1922 рр.). Рене Вормс (1869 – 1926 рр.). Соціальний дарвінізм та його прихильники. Причини виникнення і характерні риси соціального дарвінізму. Расово-антропологічна школа. Зміст основних концепцій расово-антропологічної школи. Географічна школа в соціології. Геополітична соціологія. Наукова неспроможність геополітичної соціології.

Тема 10. К.Маркс і соціальна теорія марксизму.

Загальні теоретичні принципи. Марксизм як впливова течія суспільно-політичної думки. Марксизм і соціологія Маркса. Філософська антропологія. Людина і суспільство. Матеріалістичне розуміння історії. Теорія буржуазного суспільства і класова боротьба. Основні елементи внутрішньої структури буржуазного суспільства. Теорія соціальних систем. Теорія соціального розвитку. Соціальна революція. Теорія класів. Класова боротьба. Соціологія пізнання.

Тема 11. Психологічний напрямок у соціології XIX – початку XX ст.

Психологія народів. Морітц Лацарус (1824 – 1903 рр.). Хейнман Штейнталь (1823 – 1899 рр.). Вільгельм Вундт (1832 – 1920 рр.). Психологія натовпу. Гюстав Лебон (1841 – 1931 рр.). Спільні та відмінні риси між концепцією „психологія народів” та „психологія натовпу”. Теорія наслідування Г.Тарда (1843 – 1904 рр.). Інтеракціонізм Чарльза Хортена Кулі (1864–1929 рр.). Інстинктивізм Уільяма Мак-Дугалла (1871 – 1938 рр.). Проблеми психоаналізу Зігмунда Фрейда (1856 – 1939 рр.).

Тема 12. Емпіричні соціологічні дослідження XIX – початку XX ст.

Л.А. Кетле (1796 – 1874 рр.) про статистичні закономірності масових соціальних явищ. Причини розвитку емпіричних соціологічних досліджень. Наукова заслуга А.Кетле в пізнанні закономірностей масових соціальних явищ. Розвиток масових соціологічних обстежень. „Моральна статистика”. „Соціальна гігієна”. Емпіричні дослідження Ле Пле (1806 – 1882 рр.). Д.П. Журавський (1810 – 1856 рр.) про фактори деформації матеріалів соціальної статистики. Вивчення громадської думки в США. Реклама як соціальний феномен.

Тема 13. Німецька формальна соціологія кінця XIX – початку XX ст. Ф.Тьонніс (1855 – 1936 рр.). Г.Зіммель (1858 – 1918 рр.).

Проблеми методології соціального пізнання. Основні ознаки „історизму” В. Дільтея. Неокантіантське вчення про „науки про культуру”. Неокантіантське вчення про „науку про природу”, Ф. Тьонніс про „спільноту” і „суспільство”. Ф. Тьонніс про предмет і функції соціології. Формальна соціологія Г. Зіммеля. Г. Зіммель про соціологію як формальну науку. Зміст зіммелівської теорії буржуазного суспільства. Г.Зіммель про культурний конфлікт у сучасному йому суспільстві.

Тема 14. Макс Вебер і теорія соціальної дії.

Основні напрями наукової діяльності М. Вебера (1864 – 1920 рр). Етапи формування його соціологічної концепції. Емпіричні дослідження та праці в галузі історії народного господарства. Протестантська етика і дух капіталізму. Емпірична база веберівської праці „Протестантська етика”. Зв’язок між протестантською етикою і „професійним етносом” капіталістичного підприємця. Елементи соціологічної теорії. Традиційна, ціннісно-орфентаційна і ціннісно-раціональна соціальна дія. Політична соціологія М. Вебера. Традиційне, легальне і харизматичне панування. Порівняльно-історична соціологія релігії. Зв’язок між змістом релігійного вчення і соціальним статусом його носіїв. Основний аналіз та висновки веберівської соціології світових релігій.

Тема 15. Соціологічна концепція Еміля Дюркгейма (1857 – 1917 рр.).

Метод. Основні категорії соціології. Специфіка методу соціології. Поняття „соціального факту”. Соціальна норма та патологія. Дюркгеймівська концепція соціального нормативізму. Визначення семантики злочинної дії. Типологія суспільних форм. „Соціальні види”; „соціальні типи” як розділи соціальної морфології. Теорія структурної організації суспільства. Поділ праці та соціальна солідарність. Поняття поділу праці. Проблема „солідаризму”. Соціологія суїциду. Самогубство як соціальне явище. Емпірична база і методологічні засади дюркгеймівської соціології суїциду.

Тема 16. Соціологічна думка на початку XX ст.

Соціологічні ідеї Вільфредо Паретто (1848 – 1923 рр.). Соціальна дія: логіка та інстинкт. Теорія деривацій. Еліта і маси. Рання американська соціологія. Вільям Грем Самнер (1840 – 1910 рр.). Альбїон Смолл (1854 – 1926 рр.). Лестер Франк Уорд (1841 – 1913 рр.). Франклін Генрі Гіддінгс (1855 1931 рр.). Соціологічна думка в Росії та Україні. Мислителі народницької орієнтації. К. Михайловський (1842 – 1904 рр.). П. Ткачов (1844 -1886 рр.). П. Лавров (1856 – 1929 рр.). Пізні слов’янофіли. М. Данилевський (1822 – 1885 рр.). К. Леонтьєв (1831 – 1891 рр.). Представники державницької школи. С. Соловйов (1820 – 18798 рр.). Б. Чичерін (1828 – 1904 рр.). К. Кавелін (1818 – 1885 рр.) Соціологічні концепції М. Ковалевського (1851 – 1916 рр.).

Модуль 3. Західна соціологія у другій – третій чвертях ХХ ст.

Тема 17. *Формування дослідницької програми Чикагської школи.*

Теоретичні джерела школи. Засновники прагматизму. Біхевіористи. Соціальний біхевіоризм. Комунікування. Соціальний біхевіоризм Д. Міда (1863 – 1931 рр.). Соціологія міста. Біографічний метод дослідження. Розмежування між соціальними цінностями та установками. Методологічні засади дослідження З. Томаса (1863 – 1946 рр.) та Ф. Знанецького (1882 – 1958 рр.). Почуття родинної солідарності. Сільська громада і громадська думка. Соціальна структура суспільства. Соціальна і культурна динаміка Питирима Сорокіна (1889 – 1968 рр.). Життєвий і творчий шлях вченого. Соціальна стратифікація суспільства. „Соціальна культура і динаміка”. Цілісне ядро і об’єктивна реальність. Три типи культури. „Чуттєва” та „ідеальна” культура.

Тема 18. *Психогенетична соціологія і політична соціологія. Німецька соціологічна думка.*

Життєвий і творчий шлях Норберта Еліса (1897 – 1990 рр.). Вивчення довгострокових соціальних і культурних змін. Соціалізація як процес внутрішнього структурування особистості. Типи між особистісної взаємодії. Влада і владні стосунки. Основні тенденції соціокультурних змін. Гаetano Моска (1858 – 1941 рр.). Соціологічний аналіз влади та управління. Суспільна еліта. Права людини і демократичні представницькі інститути в суспільстві. Соціологічні ідеї Карла Манхейма (1893 – 1947 рр.). Соціологічні знання Макса Шелера (1874 – 1928 рр.). Соціологічні ідеї Альфреда Вебера (1868 – 1956 рр.).

Тема 19. *Соціологічна наука повоєнних десятиліть.*

Функціоналістська соціологія Толкотта Парсонса (1902 – 1979 рр.). Критика „повзучого емпіризму” в соціологічній науці. Система дій. Волонтаристська теорія дій. Концепція соціологічної системи. Проблематика соціальних змін. Роберт Мертон (1910 р.) про соціальну структуру та аномію. Структурно-функціональний напрямок в сучасній соціології. „Теорія середнього рівня”. Функціоналістська теорія. Нормативні рамки соціальної дії. Теорії соціального конфлікту Ральфа Дарендорфа (1929 р.). Фактори формування конфліктологічного підходу. Теоретико-методологічні засади конфліктології. Концепція функціональності конфлікту Льюїса Козера (1913 р.). Позитивні функції соціального конфлікту. Чинники загострення конфліктів і їх тривалості. Вплив конфлікту на соціальну систему. Система адаптованості та інтегрованості.

Тема 20. *Теорія соціального обміну. Феноменологічна соціологія та етнометодологія.*

Концептуалізація соціального обміну у працях Джорджа Хоманса (1910 – 1989 рр.). Критика структурно-функціонального аналізу. Теорія соціальної поведінки. П’ять аксіом змісту теорії обміну. Розвиток теорії обміну у працях

Пітера Блау (1918 рр.). Макроструктуралізм П.Блау. Поведінка суб'єктів соціального обміну. Аналіз процесів інституціоналізації й конфлікту. Вплив структурних характеристик соціальних спільностей на їх складові. Основні принципи феноменологічного методу Едмунда Гуссерля (1859 – 1938 рр.). Перші ідеї феноменології. Наукова цінність феноменології. Застосування феноменологічного методу Альфредом Фіркандтом (1929 р.). Альфред Шюц (1899 – 1959 рр.) про смислову структуру соціального світу. Обґрунтування методів і понять розуміючої соціології. Пітер Бергер (1929 р.) і Томас Лукман (1927 р.) про соціальне конструювання реальності. Етнометодологія Гарольда Гарфінкеля (1926 р.). Суть етнометодології. Критична оцінка позитивістської орієнтації в соціології. Відмінність між повсякденними і науковими знаннями.

Тема 21.

Соціологія Франкфуртської школи. Антропологічна соціологія.

Франкфуртська школа – новий напрямок соціологічної думки. Історія утворення інституту соціологічних досліджень. Характеристика діяльності основного кола мислителів. Зв'язок з Марксовою теорією суспільства. Молодше покоління Франкфуртської школи – М. Хоркхаймер та Т. Адорно. Їх діяльність. Ідеї критичної теорії суспільства. Відношення до об'єктивного пізнання соціальних явищ. Ставлення до методів емпіричної соціології. Концепція про появу нового антропологічного типу людини з авторитарними рисами. Характеристика основного кола дослідницьких інтересів франкфурців. Основні етапи розвитку антропологічного знання. Специфіка антропологічної соціології, дискусії про її предмет і місце в сучасному людинознавстві. Співвідношення антропології і соціології. Методи дослідження антропологічної соціології. Характер категорій понятійного забезпечення. Особливості та місце спостереження, опису, порівняння, класифікації та експерименту в антропологічному пізнанні.

Тема 22. Новітні теоретичні пошуки у соціології.

Основні ідеї неофункціоналізму. Праця Джеффри Александера (1944 р.) „Теоретична логіка у соціології”. Відмінності між неофункціоналізмом і функціоналізмом. Ідея соціальної модернізації. „Веберівський ренесанс”. Теорія соціальної структурації Ентоні Гідденса (1938 р.). Концепція про суспільний розвиток. Проблема соціальної стратифікації. Поняття контролю „над ресурсами”. Співвідношення засобів економічного і позаекономічного примусу. Соціальний простір і культурний капітал П'єра Бурдьє (1930 р.). Питання про взаємозв'язок соціального порядку та людської свободи волі. Людина як біологічна і соціальна істота. Іммануїл Воллерстайн (1922 р.) про світо-системний аналіз. Цикли, кризи, стабілізація капіталістичної світової економіки. Соціологія національного розвитку Ернеста Геллера (1925 р.) у праці „Нації і націоналізм”. Феномен нації і націоналізму в соціологічному контексті. Самоусвідомлення і самовизначення як суттєві ознаки нації.

Тема 23. Історія соціологічної думки - як складовий елемент історії духовної культури українського етносу. Знання і методи ретроспективного дослідження соціальних процесів минулого.

Знання, одержане із джерел минулого, що містить проблематику соціологічної науки. Соціологічні знання, одержані на основі ретроспективних передбачень, теоретичної реконструкції чи використання інших форм соціологічного вивчення минулого на основі емпіричного матеріалу для аналізу соціальних процесів і явищ. Їх роль для сучасного дослідження глибинних наукових соціальних феноменів.

Тема 24. Історичні та регіональні особливості розвитку соціологічної думки в Україні.

Зв'язок прото- та соціологічної проблематики з історичною долею українського народу. Особливості структури і змісту соціологічних ідей, концепцій, гіпотез, що виникли і вирішувалися в Україні та поза її межами і були безпосередньо пов'язані з існуванням української держави на різних етапах її історії. Аналіз історії розвитку соціологічної думки в межах етнічного національного простору та у взаємозв'язку з європейською і світовою наукою і культурою.

Тема 25. Основні періоди історії розвитку соціологічної думки в Україні.

Складність періодизації історії соціологічної думки в Україні. Перший період – протосоціологія. Соціетальна проблематика часів Київської Русі та козацької доби. Історичні процеси в Україні XVI – XVII ст. та їх роль у розвитку соціального знання та просвітництва.

Українська соціологія в XIX ст. Політична соціологія М. Драгоманова. Предмет і метод соціології по М. Драгоманову. Розуміння М. Драгомановим суспільного прогресу. Соціологічні погляди І. Франка. І. Франко про предмет і специфіку соціології. Основні напрямки дослідження соціальної структури суспільства. Б. Кістяківський та його проект створення наукової соціології. Соціологія політики В. Липинського.

Тема 26. Український соціологічний інститут М. Грушевського у Відні (1919).

Організаційна діяльність М.С. Грушевського щодо інституціоналізації української соціологічної науки. Суспільство та сутність, методологія їх досліджень. Механізми соціальної еволюції. Значення етнографічних, фольклорних та інших соціокультурних матеріалів для дослідження соціологічних проблем.

Тема 27. Секція методології та соціології при кафедрі історії України (О. Гермайзер, К.М. Грушевська).

М. Грушевський і спроба організувати соціологічні студії в Україні після повернення його з Відня (1929). Пропозиції по створенню Українського

соціологічного інституту на зборах ВУАН. Відкриття науково-дослідної кафедри історії України, яку очолив М.С. Грушевський та створення при ній секції методології та соціології, очолена К.М. Грушевською. Дослідження питань генетичної соціології. Видання щорічника „Первісне громадянство та його пережитки на Україні”. Спроби соціологічного пояснення народної казки. О. Гермайзер – співробітник і прихильник поглядів М. Грушевського.

Тема 28. Український інститут громадознавства М. Шаповала у Празі (1924).

М.Ю. Шаповал як політичний діяч і вчений. Значення українського інституту громадознавства для розвитку української соціології. Основні напрямки і проблематика соціологічних досліджень УІГ. М. Шаповал про соціальні процеси та їх типи. Індикатори і чинники „соціальної сили” спільнот. М. Шаповал про основні категорії загально соціологічної теорії.

Тема 29. Вища школа суспільних наук М.М.Ковалевського у Парижі (1903).

Позитивізм Ю.Ковалевського. Соціологія як наука про порядок та прогрес людського суспільства. Соціологія як наука про організацію та еволюцію суспільства. Вчення про солідарність у школі суспільних наук в Парижі. „Генетична соціологія” М.Ковалевського. „Плуралістична концепція” та її головна ідея.

Змістовий модуль 30. Українська соціологія в післяреволюційний період та в незалежній Україні.

Занепад соціології в СРСР та Україні. Відновлення конкретних соціологічних досліджень в Україні на початку 60-х років. Соціологічні лабораторії та відділи в навчальних і академічних закладах. Стан, розвиток соціології в Україні в умовах державної незалежності. Підготовка соціологічних кадрів. Факультети і відділи. Інститут соціології НАНУ, дослідницька проблематика. Новітні теоретичні пошуки в соціології України.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви теми	Кількість годин				Форми контролю
	Всього годин	Лекції	Семінари	Самост. робота	
1	2	3	4	5	6
Модуль 1. Протосоціологія					
Тема 1. Основні етапи і напрямки знань про людину та суспільство. Донаукові форми (міфи та етнос)	10	2	2	6	Усне та письмове опитування

Тема 2. Розвиток емпіричних соціологічних обстежень в античному світі	12	2		10	Усне та письмове опитування
Тема 3. Соціально-філософські проблеми суспільства і соціального пізнання в працях античних філософів	14	2	2	10	Усне та письмове опитування
Тема 4. Виникнення і розвиток історіографії та її значення для пізнання соціальних процесів (логографи, Геродот, Фулідід, Полібій, Тацит)	10	2	2	6	Усне та письмове опитування
Тема 5. Соціальне значення епохи Середньовіччя	10	2	2	6	Усне та письмове опитування
Тема 6. Соціальне значення і дослідження Нового часу (XVII – початок XIX ст.)	10	2	2	6	Усне та письмове опитування
Тема 7. Соціологічні ідеї консерватизму, лібералізму й утопічного соціалізму	16	4	2	10	Усне та письмове опитування
Разом по першому модулю	82	16	12	54	Мод. к.р.
Модуль 2. Класична соціологія XIX – початку XX ст.					
Тема 8. Характерні риси соціології XIX ст.	10	2		8	Усне та письмове опитування
Тема 9. Виникнення і розвиток натуралістичного напрямку в соціології XIX в.	10	2	2	6	Усне та письмове опитування
Тема 10. К. Маркс і соціальна теорія марксизму	12	2	2	8	Усне та письмове опитування
Тема 11. Психологічний напрямок у соціології XIX – початку XX ст.	12	2	2	8	Усне та Письмове опитування

Тема 12. Емпіричні соціологічні дослідження XIX – початку XX ст.	10	2	2	6	Усне та письмове опитування
Тема 13. Німецька формальна соціологія кінця XIX – початку XX ст. (Ф. Тьоніс, Г. Зіммель)	10	2	2	6	Усне та письмове опитування
Тема 14. Макс Вебер і теорія соціальної дії	12	2	2	8	Усне та письмове опитування
Тема 15. Соціологічна концепція Еміля Дюркгейма	12	2	2	8	Усне та письмове опитування
Тема 16. Соціологічна думка на початку XX ст.	12	2	2	8	Усне та письмове опитування
Разом по другому модулю	100	18	16	66	Мод. к.р.
Модуль 3. Західна соціологія у другій – третій чвертях XX ст.					
Тема 17. Формування дослідницької програми Чикагської школи	10	2	2	6	Усне та письмове опитування
Тема 18. Психогенетична і політична соціологія. Німецька соціологічна думка	16	2		14	Усне та письмове опитування
Тема 19. Соціологічна думка повоєнних десятиліть	10	2	2	6	Усне та письмове опитування
Тема 20. Теорія соціального обміну. Феноменологічна соціологія та етнометодологія	10	2	2	6	Усне та письмове опитування
Тема 21. Соціологія Франкфуртської школи. Антропологічна соціологія.	10	2	2	6	Усне та письмове опитування
Тема 22. Новітні теоретичні пошуки у соціології	10	2	2	6	Усне та письмове опитування
Разом по третьому модулю	66	12	10	44	Мод. к.р.

Модуль 4. Соціологія незалежній Україні. Сучасний стан та перспективи.					
Тема 23. Історія соціологічної думки як складовий елемент історії духовної культури українського етносу. Знання і методи ретроспективного дослідження соціальних процесів минулого	12	4		8	Усне та письмове опитування
Тема 24. Соціокультурні процеси в Україні в XVII – XIX ст.	10	2	2	6	Усне та письмове опитування
Тема 25. Основні періоди історії розвитку соціологічної думки в Україні (М. Драгоманов, Б. Кістяківський, В. Липинський)	12	4	2	6	Усне та письмове опитування
Тема 26. Український соціологічний Інститут М. Грушевського у Відні (1919)	12	2		10	Усне та письмове опитування
Тема 27. Секція методології та соціології при кафедрі історії України (О. Гермайзер, К.М. Грушевська)	6	2		4	Усне та письмове опитування
Тема 28. Український інститут громадознавства М. Шаповала у Празі (1924)	10	2	2	6	Усне та письмове опитування
Тема 29. Вища школа суспільних наук М.М. Ковалевського у Парижі	10	2		8	Усне та письмове опитування
Тема 30. Українська соціологія в післяреволюційний період та в незалежній Україні	10	2		8	Усне та письмове опитування
Разом по четвертому модулю	82	20	6	56	Мод.к.р.
Всього	330	66	44	220	Екзамен

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	год
1.	Людина і суспільство в соціальній філософії.	2
2.	Міфи та етнос – найдавніші форми відображення дійсності.	2
3.	Розвиток емпіричних соціальних обстежень в античному світі.	2
4.	Виникнення історії як науки	2
5.	Соціально-філософські проблеми суспільства і соціального пізнання у працях античних філософів.	2
6.	Соціальне знання епохи Середньовіччя.	2
7.	Соціальне значення і дослідження Нового часу (XVII – початок XIX ст.).	2
8.	Характерні риси соціології XIX ст.	2
9.	Макс Вебер і теорія соціальної дії.	2
10.	Соціологічна концепція Еміля Дюркгейма (1857–1917 рр.).	2
11.	Соціологічна думка на початку XX ст.	2
12.	Чиказька соціологічна школа.	2
13.	Теорія соціального обміну.	2
14.	Феноменологічна соціологія та етнометодологія	2
15.	Соціологічна наука повоєнних десятиліть.	2
16.	Соціологія Франкфуртської школи.	2
17.	Новітні теоретичні пошуки у соціології	2
18.	Соціокультурні процеси в Україні XVII – початку XIX ст. та їх роль у розвитку національної свідомості.	2
19.	Політична соціологія Михайла Драгоманова	2
20.	Б. Кістяківський про створення наукової соціології.	2
21.	Соціологія політики В. Липинського.	2
22.	М. Шаповал – діяч соціології українського відродження.	2
	Разом	44 г.

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	К-сть годин
1.	Загальна характеристика соціальної думки античної Греції та Риму.	4
2.	Виникнення і розвиток історіографії та її значення для пізнання соціальних процесів.	6
3.	Особливості розвитку соціального знання в епоху	4
4.	Середньовіччя.	
5.	Вчення про людину та суспільство у творчості гуманістів епохи	6
6.	Відродження.	6
7.	Причини виникнення концепцій філософії історії та їх	6

	значення для соціологічної науки.	
8.	Основні чинники та парадигми розвитку знань про суспільство	4
9.	Нового часу.	6
10.	Соціальний зміст теорій „природного права” та „суспільного договору”	6
11.	Статистичні та демографічні дослідження XVIII – початку XIX ст. та їх вплив на розвиток соціології.	6
12.	Соціальні проблеми у творчості Платона та Аристотеля.	6
13.	Соціальні проблеми у творчості Ш. Монтеск’є та їх значення для розвитку соціологічної науки.	6
14.	Причини кризи традиційного суспільствознавства на рубежі	6
15.	XVIII – XIX ст. та основні чинники виникнення соціології як самостійної науки.	6
16.	„Позитивна наука про людину” А. Сен–Сімона.	6
17.	Предмет, структура та особливості соціології О. Конта.	6
18.	Соціологічний зміст філософії історії Георга Гегеля.	6
19.	Сутність та основні принципи соціологічної концепції Герберта Спенсера.	6
20.	Соціологічні ідеї соціальних утопій Т. Мора і Т. Кампанелли.	6
21.	Індивідо–центристська ідеологія Дж. Мілля.	4
22.	Причини виникнення основних шкіл соціологічного натуралізму.	6
23.	Соціологічні концепції організації.	4
24.	Основні проблеми соціально–дарвіністських теорій у соціології.	6
25.	Проблеми факторів історичного розвитку в концепціях Дж. Віко та Г. Гердера.	6
26.	Расово–антропологічна школа в соціології.	2
27.	Географічна школа в соціології.	2
28.	Характерні риси психологічного напрямку в соціології.	6
29.	Комунікативна модель суспільства Дж. Г. Міда.	8
30.	Соціологічна проблематика психоаналізу З. Фрейда.	6
31.	Основні поняття „розуміючої соціології” М. Вебера.	6
32.	„Соціологізм” як теорія суспільства Е. Дюркгейма.	6
33.	Соціологічна концепція Ф. Тьоніса.	8
34.	Формальна соціологія Г. Зіммеля.	8
35.	Основні поняття та проблеми функціоналістської соціології Т. Парсонса.	8
36.	Особливості соціологічної концепції Вільфредо Паретто. Структура соціології за Р. Мертоном. Чиказька соціологічна школа: методологічні принципи та наукові результати. Загальна характеристика наукової програми Франкфуртської	10

наукової школи. Сутність концепції індустріального та постіндустріального суспільства.	
Разом	220 г.

7. Методи навчання

Лекції, семінарські заняття, поточні консультації, самостійна робота.

8. Методи контролю

Модульні контрольні роботи, усне та письмове опитування, заліки, екзамени.

9. ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів:

Рівень теоретичної підготовки студента визначається під час його усної відповіді на теоретичні питання на практичних заняттях і під час складання заліку та оцінюється за наступними критеріями:

- відповідність змісту;
- повнота та змістовність викладу;
- доказовість викладу;
- термінологічна коректність.

Студент може отримати **5 – 6 балів** («відмінно»), якщо його відповідь повністю відповідає змісту питання семінарського заняття, усі основні проблеми визначені чітко, розкриті повністю та ґрунтовно; студент демонструє високий рівень доказовості викладу матеріалу з питань, на які відповідає, та може викласти свою точку зору з проблеми, що обговорюється; студент досить вільно й коректно користується соціологічною термінологією. Самостійна робота виконана у повному обсязі.

Студент може отримати **4 бали** («добре»), якщо його відповідь в основному відповідає змісту питання семінарського заняття, не всі основні проблеми визначені чітко і не повно розкриті; студент викладає матеріал, в основному аргументуючи методичні положення, та відчуває труднощі у викладенні своєї точки зору щодо низки проблем; студент в основному правильно користується соціологічною термінологією, невелика кількість помилок не перешкоджає розумінню змісту викладеного. Самостійна робота виконана з незначними неточностями.

Студент може отримати **2 – 3 бали** («задовільно»), якщо його відповідь лише частково відповідає змісту питання, основні проблеми визначені нечітко, розкриті лише частково і без належної глибини; студент викладає матеріал, майже не аргументуючи методичні положення, та не має своєї точки зору щодо більшості проблем; студент допускає значну кількість термінологічних помилок, що ускладнює розуміння змісту викладеного. Самостійна робота виконана фрагментарно, із значними зауваженнями.

Студент може отримати **1 бал** («незадовільно»), якщо його відповідь не відповідає змісту питання, основні проблеми не визначені і не розкриті;

доказовість викладу матеріалу і самостійні міркування відсутні; студент майже не користується соціологічною термінологією. Самостійна робота не виконана, або виконана неправильно.

Рівень володіння професійно-методичними вміння визначається під час виконання студентом практичного завдання, при виконанні завдань самостійної роботи, під час складання екзамену та оцінюється за наступними критеріями:

- точність та повнота виконання практичного завдання;
- обґрунтованість аналізу конкретної теми з точки зору її відповідності принципам навчання, вимогам поетапного формування навичок і вмінь.

Студент має право:

- вільно висловлювати свої думки усно або письмово, аргументуючи їх знаннями і підготовленим соціологічним інструментарієм;
- вносити пропозиції щодо формування та реалізації власної освітньої траєкторії; активізації власної самостійної пізнавальної діяльності, форм і методів проведення аудиторних занять;
- відпрацьовувати пропущені заняття в установленому порядку;
- отримувати індивідуальні консультації у викладача.

Студент зобов'язаний:

- відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого розкладу, запізнення на заняття допускається тільки з поважних причин;
- брати активну участь у роботі під час аудиторних занять, дотримуватися правил етичної поведінки, поважати думки та права інших студентів і викладача;
- виконувати самостійну роботу, підготовка якої є обов'язковою умовою допуску до екзамену.
- набрати під час вивчення навчальної дисципліни мінімум 35 балів.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Пропущені з поважної причини заняття дозволяється відпрацьовувати впродовж **двох тижнів** після завершення дії поважної причини і при наявності документа-підстави (довідки, розпорядження про індивідуальний графік відвідування тощо).

Політика щодо академічної доброчесності. Студенти керуються нормами «Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти в національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка» (Наказ Ректора № 383 від 27.12.2019 р. зі змінами і доповненнями від 23.12.2020 р. (https://drive.google.com/file/d/1TggRAFOOn49g08VcMd_XsZHGYNpm5LPs/view)). У процесі навчання та при підготовці самостійної роботи, виконанні індивідуальних завдань, забороняються плагіат, фабрикація та фальсифікація результатів, списування, хабарництво.

Політика щодо викладання. Викладання навчальної дисципліни відбувається на засадах студентоцентризму, антропоцентризму, гуманізму, поваги до соціокультурного плюралізму.

10. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ЗА РЕЙТИНГОВОЮ СИСТЕМОЮ

I семестр

T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	K	E	
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	9	25	100

Види контролю	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Робота на практичному занятті	11	2	до 22
Самостійна робота	11	4	до 44
Підсумкова контрольна робота	1	9	до 9
Усього			до 75
Екзамен	1	25	до 25
Разом			до 100

II семестр

T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	K
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	9

Види контролю	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Робота на практичному занятті	11	2	до 22
Самостійна робота	11	4	до 44
Підсумкова контрольна робота	1	9	до 9
Усього			до 75
Екзамен	1	25	до 25
Разом			до 100

Шкала оцінки знань студентів

Оцінка в ECTS	Оцінка (за національною шкалою)	Сума балів
A	5 (відмінно / зараховано)	90 - 100
BC	4 (добре / зараховано)	75 - 89
DE	3 (задовільно / зараховано)	60 - 74
FX	2 (незадовільно) з можливістю повторного складання	35 - 59
F	2 (незадовільно) з обов'язковим повторним курсом	0 - 34

Значення оцінки за шкалою ECTS:

Оц в ECTS	Оцінка	Бали	Характеристика
A	5 - відмінно	90-100	робота з мінімальними помилками
B	4 – дуже добре	83-89	вище середнього стандарту, але з деякими поширеними помилками
C	4 - добре	75-82	в цілому хороша робота, але з помітними помилками
D	3 - задовільно	68-74	пристойно, але із значними помилками; задовольняє мінімальні вимоги
E	3 - достатньо	60-67	задовольняє мінімальні вимоги
FX	2 – не прийнято	35-59	необхідно виконати певну додаткову роботу для успішного складання (доопрацювати)
F	2 – не прийнято	0-34	необхідна значна подальша робота (переробити)

11. Методичне забезпечення курсу

- Перелік рекомендованої літератури з курсу.
- Методичні матеріали до семінарських занять.
- Теми самостійної роботи.
- Індивідуальні завдання до самостійної роботи студентів.
- Завдання до поточного контролю знань.
- Завдання до модульної контрольної роботи.
- Завдання до підсумкового контролю знань (екзамен).

12. Рекомендована література

Джерела

Александр Дж. Нові теоретичні напрями в соціології // Філософська і соціологічна думка. - 1992. - № 2.

Аристотель Політика / Аристотель: пер. з давньогрецької. Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2003.

Арон Р. Етапи розвитку соціологічної думки / Р. Арон: пер.з фр. Г. Філіпчука. К. : Юніверс, 2004.

Jones Robert Alun. Emile Durkheim: An Introduction to Four Major Works. Beverly Hills, CA: Sage Publications, Inc., 1986.

LaCapra Dominick Emile Durkheim: Sociologist and Philosopher Printed in the United States of America Published The Davies Group, Publishers Aurora, Colorado. 2001.

Homans G. An Introduction to Pareto: His Sociology / G. Homans, C. P. Curtis. New York: Knopf, 1934.

Токвіль А. Про демократію в Америці / А. Токвіль: пер. з фр. К.: Видавничий дім «Всесвіт», 1999.

Підручники та навчальні посібники

Половець В.М., Голець В.В. Історія соціології: курс лекцій. Вид-во: „Десна”. 2014. 420 с.

Історія соціології: навчальний посібник / За ред. І.П. Рущенко. Х.: ТОВ «Планета-Прінт», 2017. 442 с.

Гавриленко І.М., Скідін О.Л. Соціологія освіти. Запоріжжя., 1998.

Гофман А.Б. Сем лекцій по истории социологии. К., 1995.

Захарченко М.В., Погорілий О.І. Історія соціології: Від античності до початку ХХ ст. К., 1993.

Економічна соціологія. Навчальний посібник /В.М. Ворона, В.Є. Пилипенко. К., 1997.

Іванов В.Ф. Соціологія масової комунікації. Навчальний посібник. К., 1999.

История социологии в Западной Европе и США. Х., 1999.

Погорілий О.І. Соціологічна думка ХХ ст. К., 1996.

Ручка А.О., Танчер В.В. Курс історії теоретичної соціології. К., 1995.

Соціологічна думка України: Навч. посібник. К., 1996.

Історія української соціології. ХІХ-ХХІ: навчальний посібник / за редакцією В.П. Степаненка і К.В. Батаєвої. Київ: Інститут соціології НАН України, 2023. 566 с.

Словники і довідкові видання

Соціологія: терміни, поняття, персоналії : навч. словник-довідник / уклад. В. Піча, Ю. Піча, Н. Хома та ін. Київ, Львів, 2002.

Социология XX века: (биографический словарь): Учеб. пособие / Под ред. проф. В.Г. Городяненко. – Днепропетровск, 1999.

Соціологія: короткий енциклопедичний словник / Уклад. В.І. Волович та ін. – К., 1998.

Допоміжна література

Бичук І. Місце правової держави в соціологічній теорії Богдана Кістяківського / І. Бичук // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Сер. Соціологія. Психологія. Педагогіка. – 2006. – №24–25. – С. 57–60.

Бичук І.О. Початки громадянства (генетична соціологія) М. Грушевського / І. Бичук // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Соціологія. Психологія. Педагогіка. – 2005. – №22–23.

Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст: франківський період / О. Забужко. Київ: Факт, 2006.

Кампо М. Ідеї правової держави Б. Кістяківського і сучасність / М. Кампо // Людина і політика. – 2000. – №3.

Круглашов А.М. Драма інтелектуала: політичні ідеї Михайла Драгоманова. Чернівці: Прут, 2000.

Павличенко П.П., Литвиненко Д.А. Соціологія: Навч. посібник. К.: Лібра, 2000.

Паніна Н.В. Технологія соціологічного дослідження. Курс лекцій. К.: Наук. думка, 1996.

Паниотто В.И., Максименко В.С. Количественные методы в социологических исследованиях. К.: Наук. думка, 1982.

Попова І.М. Соціологія: Пропедевт. курс: Підручник для студ. вищих навч. закладів. К.: Тандем, 1996.

Рущенко І.П. Соціологія: Курс лекцій: Навч. посібник для вузів. Харків, 1996.

Социологи XX века: (биографический словарь): Учеб. пособие / Под ред. проф. В.Г. Городяненко. Днепропетровск: ДГУ, 1999.

Сворак С. Концепція народовладдя козацької держави у політикоправових поглядах М. Грушевського / С. Сворак // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2014. – Вип. 59.

Соціологія: Навч. посібник / За редакцією С.О. Макеєва. К.: „Українська енциклопедія” ім. М.П. Бажана, 1999.

Соціологія: Підручник / За загальною ред. проф. В.П. Андрущенка, проф. М.І. Горлача. Харків – Київ, 1998.

Франко І. Свобода і автономія / І. Франко // Будівничий української державності. Хрестоматія політологічних статей І. Франка ; упоряд. Д. Павличко. – Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006.

Шаповал М. Загальна соціологія: Вид. III. – К., 1996.

Якуба О.О. Соціологія. Навч. посібник для студ. Харків: Константа, 1996.

13. Інформаційні ресурси

До інформаційних ресурсів історії соціології як базової навчальної дисципліни, крім зазначених в 11 розділі, належать як окремі, так і масиви документів, результати інтелектуальної та навчально-виховної діяльності, а також інші матеріали Інтернету, всіх видів архівів, бібліотек, музейних фондів, що містять відомості і знання, зафіксовані на відповідних носіях інформації, і мають безпосереднє відношення до соціології.

14. Електронний ресурс

1. online.sagepub.com Колекція включає в себе більше 500 повнотекстових журналів видавництва SAGE з різноманітних дисциплін. У тому числі, більше, 300 журналів з соціології, кримінології, психології, економіки, менеджменту і ряду інших суспільних і гуманітарних наук. (англ.)

2. link.springer.com Платформа SpringerLink представляє собою доступ до електронних ресурсів видавництва Springer. (англ., нім.)

3. www.jstor.org Популярний електронний архів JSTOR включає в себе архіви провідних світових журналів з соціології, політології, права, освіти, статистики, математики, історії, екології, філософії, економіки та багато іншого. (англ.)

4. onlinelibrary.wiley.com На платформі WileyOnlineLibrary відкрито доступ до повних текстів більше 1500 журналів видавництва Wiley. Більше половини з них – видавництва з суспільних наук. (англ.)

5. http://lib.prometei.org/?sub_id=35 Публічна електронна бібліотека Прометей. На сайті знаходиться каталог книг. Книги можна читати он-лайн або завантажувати.

6. http://www.twirpx.com/files/#files_sociolog Соціологічні дисципліни. На сайті розміщені книги та добірка матеріалів (навчально-методичні матеріали, статті, лекції, наукові статті, періодичні видання, курсові, автореферати і т. д.) за дисциплінами з соціології. (рос.) http://www.twirpx.com/files/#files_social_work

7. <http://visnyk-psp.kpi.ua/> На сайті представлено наукове видання «Вісник Національного технічного університету України “Політологія. Соціологія. Право”». Галузі наук, за якими журнал є фаховим: політологія, соціологія, право. Статті можна переглядати в режимі онлайн та безкоштовно завантажувати.

15. Питання до іспиту

1. Виникнення і розвиток історіографії та її значення для пізнання соціальних процесів.
2. Виникнення і розвиток натуралістичного напрямку в соціології XIX ст.
3. Вчення про людину та суспільство у творчості гуманістів епохи Відродження.
4. Емпіричні соціологічні дослідження XIX – початку XX ст.
5. Загальна характеристика соціальної думки античної Греції та Риму.
6. Індивідо-центристська ідеологія Дж. Мілля.
7. Історичні передумови виникнення науки.
8. К. Маркс і соціальна теорія марксизму.
9. Макс Вебер і теорія соціальної дії.
10. Міфи та епос – найдавніші форми відображення дійсності.
11. Новий етап у розвитку соціального пізнання. Т. Гобс та Дж. Локк.
12. Основні етапи і напрямки знань про людину та суспільство. Донаукові форми (міфи та епос).

13. Основні чинники та парадигми розвитку знань про суспільство Нового часу.
14. Особливості розвитку соціального знання в епоху Середньовіччя.
15. Позитивна наука про людину А. Сен-Симона.
16. Предмет, структура й особливості соціології О. Конта та основні чинники виникнення соціології як самостійної науки.
17. Причини виникнення концепцій філософії історії та їх значення для соціологічної науки.
18. Причини виникнення основних шкіл соціологічного натуралізму.
19. Причини кризи традиційного суспільствознавства на рубежі XVIII – XIX ст.
20. Проблема людини і суспільства в соціальній філософії.
21. Проблеми соціального пізнання у працях античних філософів.
22. Психологічний напрямок у соціології XIX – початку XX ст.
23. Розвиток емпіричних соціальних обслідувань в античному світі.
24. Соціальне знання епохи Середньовіччя.
25. Соціальний зміст теорій „природного права” та „суспільного договору”.
26. Соціальні знання і дослідження Нового часу (XVII – початок XIX ст.).
27. Соціальні значення і дослідження Нового часу (XVII – початок XIX ст.).
28. Соціальні проблеми у творчості Платона та Аристотеля.
29. Соціальні проблеми у творчості Ш.Л. Монтеск’є та їх значення для розвитку соціологічної науки.
30. Соціально-філософські проблеми суспільства і соціального пізнання в працях античних філософів.
31. Соціально-філософські проблеми суспільства.
32. Соціологічний зміст філософії історії Г. Гегеля.
33. Соціологічні ідеї консерватизму і лібералізму.
34. Соціологічні ідеї консерватизму, лібералізму й утопічного соціалізму.
35. Соціологічні ідеї соціальних утопій Т. Мора і Т. Кампанелли.
36. Соціологічні ідеї утопічного соціалізму.
37. Статистичні та демографічні дослідження XVII – поч. XIX ст. та їх вплив на розвиток соціології.
38. Сутність та основні принципи соціологічної концепції Г. Спенсера.
39. Творчість провідних історіографів і логографів в історії соціології.
40. Характерні риси соціології XIX ст.